

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертаційну роботу Коджебаш Анастасії Вадимівни на тему: «Оптимізація фітоценотичної структури паркових насаджень ХХ століття в умовах Центрально-Придніпровської височинної області» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство»

Обґрунтування вибору теми дисертаційного дослідження. Парки займають важливе місце в структурі зеленого містобудування. Їх значення є важливим не лише з естетичної точки зору, а й з санітарно-гігієнічної, мікрокліматичної, вони слугують простором для активізації процесів, що спрямовані на відновлення та підтримання фізичного та психологічного здоров'я, соціальної взаємодії у суспільстві. Садово-паркові об'єкти перебувають у постійній динаміці, відбувається природне старіння, при відсутності догляду садово-паркові об'єкти захаращуються, зменшуються їх функціональні можливості, втрачається естетична привабливість, художня виразність та відповідність функціональним потребам. Досі мало вивченими залишаються парки створені в умовах Центрально-Придніпровської височинної області у ХХ столітті.

Структура дисертації. Дисертаційна робота представлена на 249 сторінках комп'ютерного тексту, вона складається з анотації, переліку скорочених позначень, вступу, п'яти розділів, висновків, рекомендацій виробництву, списку використаних джерел і додатків. Бібліографічний список містить 224 найменування. Основний текст становить 147 сторінок та містить 37 таблиць і 84 рисунки, робота містить 10 додатків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана протягом 2016–2023 рр. на кафедрі лісового господарства Уманського національного університету садівництва за тематичним планом науково-дослідної роботи «Оптимальне використання природного і ресурсного потенціалів агроєкосистем Правобережного Лісостепу України» (номер державної реєстрації 0101U004495). Дисертант була виконавцем підрозділу «Вивчення еколого-біологічних особливостей інтродукції деревних, кущових і трав'яних рослин у Правобережному Лісостепу України та використання їх у культурі».

Наукова новизна одержаних результатів. Здобувачкою вперше здійснено комплексні дослідження 9 парків ХХ ст., що знаходяться в Центрально-Придніпровській височинній області, які включають вивчення видового складу та сучасного стану паркових об'єктів у цілому.

Проаналізовано деревний видовий склад за різними характеристиками. У даній дисертаційній роботі отримали подальший розвиток підходи проектування садово-паркових об'єктів, що продемонстровано створенням проєктів для досліджуваних парків.

Практичне значення результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування у роботі місцевих органів самоврядування Шевченківською сільською радою (акт впровадження від «07» травня 2018 р.) та Іванівською сільською радою (акт впровадження від «05» грудня 2018 р.).

Окремі результати та висновки використовуються в навчальному процесі під час викладання дисциплін «Озеленення населених місць», «Реконструкція та реставрація садово-паркових об'єктів», «Паркова фітоценологія».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація має логічно побудовану структуру. Автором проведено ґрунтований аналіз джерел наукової літератури за напрямом дисертаційного дослідження, визначено та обґрунтовано тему, мету та поставлені завдання для її досягнення. Які включають вивчення історії парків ХХ ст. Центрально-Придніпровської височинної області, визначення фітоценотичної структури рослинних угруповань, вивчення екологічної структури, сезонної динаміки, розробку шляхів з оптимізації паркових насаджень.

Наукові положення, висновки та рекомендації виробництву, що зроблені автором, є логічним завершенням дисертаційної роботи. Достовірність отриманих результатів не викликає сумніву. Всі вони достатньо обґрунтовані.

Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до наукових публікацій, опублікованих зі співавторами

Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 24 наукових працях, з яких шість статей у фахових виданнях України (з них 2 одноосібні) та 18 праць у матеріалах і тезах Міжнародних та Всеукраїнських наукових конференціях.

Характеристика структури дисертації, її мови та стилю викладення. Дисертаційна робота характеризується логічною послідовністю, зв'язністю та завершеністю викладу матеріалів; чітким формулюванням основних наукових положень, висновків та пропозицій. Дисертацію написано українською мовою. Мова дисертації характеризується точністю, логічністю, дотриманням стилістичних норм та зв'язків у реченні. У цілому мовне стилістичне оформлення тексту дисертаційної роботи відповідає

особливостям наукового стилю мови та є узгодженим з вимогами до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота Коджебаш Анастасії Вадимівни на тему: «Оптимізація фітоценотичної структури паркових насаджень ХХ століття в умовах Центрально-Придніпровської височинної області», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство» оформлена відповідно до вимог Державного стандарту України 3008-2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. ДСТУ 3008:2015», відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40. За формою, змістом, глибиною розроблення і обґрунтування висновків дисертація є кваліфікованою науковою працею, виконаною на високому теоретичному та методичному рівні. Дисертація Коджебаш А.В. є самостійною науково-дослідною роботою, що відповідає вимогам до дисертаційних робіт профілю садово-паркового господарства.

Особистий внесок здобувача полягає у визначенні напряму досліджень дисертаційної роботи, постановці завдань і розробці програми робіт, проведенні польових досліджень та виконанні камеральних робіт, аналізі отриманих результатів та їх узагальненні, формулюванні висновків та рекомендацій виробництву.

Аналіз змісту дисертації

Автором у **вступі** до дисертаційної роботи окреслено наукову проблему, обґрунтовано актуальність вибраної теми, сформульовано мету і завдання досліджень, наукову і практичну новизну одержаних результатів, показано зв'язок роботи з науковими програмами, задекларовано особистий внесок здобувача. Подано відомості про апробацію результатів дисертації на наукових зібраннях, наведено перелік публікацій, структуру і обсяг дисертації.

Структура та зміст вступної частини дисертаційної роботи відповідає загальноприйнятим вимогам.

Розділ 1 «Фітоценотична структура та принципи відновлення паркових насаджень» авторкою на основі опрацювання літературних джерел надано інформацію щодо значення терміну «фітоценоз», його видів та структури. Проаналізовано способи відновлення паркових насаджень, принципи підбору рослин для насаджень, приділена увага такому методу озеленення як ксеріскейпінг, який є актуальним в умовах глобального потепління.

Розділ II «Програма, об'єкти, методики дослідження та природні умови території досліджень» подані об'єкти дослідження, опис методик за якими проводилися дослідження та характеристика умов Центрально-Придніпровської височинної області.

Розділ III «Розташування та історія створення об'єктів дослідження» вказане розміщення парків, з зазначенням населених пунктів та вулиць, що межують з даними об'єктами озеленення, проілюстровані межі парків. Зібрана інформація щодо історії створення та розвитку парків. Представлена фотофіксація досліджуваних об'єктів та історичні світлини. Встановлено, що серед досліджених 9 парків ХХ ст. закладених Чотири парки знаходяться у містах: 2 в Черкасах («Перемога» та «Долина троянд»), 1 в Звенигородці (Дендрологічний парк ім. Т.Г. Шевченка) та ще 1 – Ватутінський міський парк. 5 парків розташовані у таких селах, як Шевченкове, Ладжинка, Іванівка, Піківець, Синиця (Синицьке лісництво). Зазначено що усі досліджувані парки проходили через етап занепаду, що є характерним історичним фактом для паркових об'єктів та спостерігається тенденція до поглиблення стану занепаду парків ХХ ст. у малих містах і селах.

Розділ IV «Особливості фітоценотичної структури та мікроклімат парків» здійснено аналіз парків стосовно представлених у них типів садово-паркових ландшафтів та складені план-схеми парків з їх розподілом. Дана ґрунтова характеристика деревних видів, що зростають, їх екологічної характеристики, зазначені трав'яні рослини, що зустрічаються у парках. Розраховані індекси видового різноманіття для семи парків видно, що найвищі індекси різноманіття у Ватутінському міському парку. Середнє значення розрахованих індексів для даного парку становить 8,85. Високим рівнем видового різноманіття також володіє парк «Перемога» м. Черкаси, значення індексів котрих лише трішки поступаються до попередньо їх середнє значення – 8,29. Найнижче видове різноманіття у парку с. Іванівка – середнє значення індексів становить 3,15. Розгорнуто представлений процес розрахунку даних індексів. Здійснений аналіз санітарного стану деревних насаджень. Зауважено, що всі дерева виду *Aesculus hippocastanum* мають ознаки ураження мінуючою міллю. 23% обстежених дерев виду *Betula pendula* віднесені до сухостою, оцінені як здорові лише 42 %. Лише 31% *Robinia pseudoacacia* віднесені до здорових, стільки ж оцінено в 2 бали, тобто є ослабленими, зустрічається сухостій (6%) та ті, що відмирають (12%). Авторка зауважує, що фітоценотичний аспект має менше акцентів та змін, якщо у насадженні незначна кількість видів, особливо декоративних. У розділі представлені візуальне відображення горизонтальної структури

мікроасоціацій. Проведені авторкою дослідження мікроклімату взимку 2019 року та влітку 2022 року показали на вплив насаджень на такі показники як температура повітря та швидкість вітру, також не те, що у середині насадження зменшується освітленість.

Розділ V «Пропозиції щодо оптимізації парків ХХ ст.» надані пропозиції щодо реконструкції парків, збільшення видового складу рослин, створення декоративних композицій, благоустрою. Розроблені генеральні та дендрологічні плани, створена візуалізація окремих запроєктованих елементів.

Висновки містять 12 пунктів, викладені логічно, послідовно, базуються на основі проведених досліджень та у повній мірі висвітлюють отримані результати.

Пропозиції виробництву щодо отриманих результатів, проведених науково-практичних робіт, викладені чітко з врахуванням отриманих результатів за темою дисертаційних досліджень.

Список використаних джерел містить 224 найменування, з яких 29 латиницею. Використані джерела охоплюють усі аспекти аналізованих у науковій роботі проблем і завдань.

Додатки до дисертаційної роботи містять вихідні дані зібраного експериментального матеріалу, оформлені згідно з вимогами, 10 додатків викладено на 46 сторінках.

Зауваження: Позитивно оцінюючи та відзначаючи належний рівень дисертації Коджебаш Анастасії Вадимівни варто звернути увагу на деякі недоліки або дискусійні твердження.

1. Згідно з Наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р. зі змінами від 31.05.2019 р. розділ «Актуальність теми» слід змінити на «Обґрунтування вибору теми дослідження».

2. Для кращого сприйняття оцінки ураження омелою варто було подати отримані дані у вигляді таблиці, а не тексту.

3. Аналіз фенологічних спостережень проводиться без прив'язування до погодних умов періоду досліджень.

4. Доцільно більше уваги приділити вивченню трав'яної рослинності та виділити окремий підрозділ даному питанню.

5. У тексті дисертації мають місце помилки технічного та стилістичного характеру.

Наявні зауваження не мають принципового характеру і не змінюють загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Коджебаш Анастасії Вадимівни на тему: «Оптимізація фітоценотичної структури паркових насаджень ХХ століття в умовах Центрально-Придніпровської височинної області» написана і оформлена відповідно вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44, а також є завершеною науковою працею, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 206 «Садово-паркове господарство» (галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»).

Офіційний опонент:

кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри екологічної безпеки та
економіки природокористування
Поліського національного
університету МОН України

Світлана МАТКОВСЬКА

